

WETENSCHAPPELIJK COMITE VAN HET FEDERAAL AGENTSCHAP VOOR DE VEILIGHEID VAN DE VOEDSELKETEN

ADVIES 15-2007

Betreft: Wetenschappelijke evaluatie van de autocontrolegids in de sector van de productie en de distributie van minerale meststoffen voor beroepsmatig gebruik in de land- en tuinbouw – G-035 (dossier Sci Com 2007/14)

Het Wetenschappelijk Comité van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen,

Gelet op de wet van 4 februari 2000 houdende oprichting van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, inzonderheid artikel 8;

Gelet op het koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen;

Overwegende het huishoudelijk reglement bedoeld in artikel 3 van het koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, goedgekeurd door de Minister op 27 maart 2006;

Gelet op de adviesaanvraag van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen aangaande de autocontrolegids in de sector van de productie en de distributie van minerale meststoffen voor beroepsmatig gebruik in de land- en tuinbouw;

Overwegende de besprekingen die werden gevoerd op de vergadering van de werkgroep van 24 april 2007 en op de plenaire zitting van 15 juni 2007;

geeft het volgende advies:

1. INLEIDING

De 'Autocontrolegids in de sector van de productie en de distributie van minerale meststoffen voor beroepsmatig gebruik in de land- en tuinbouw' werd ter goedkeuring ingediend bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV).

Die gids is een gezamenlijk initiatief van:

- BVS/ABIPA: Belgische vereniging van de stikstofindustrie
- ABIFAM: Belgische vereniging van de minerale en kalkhoudende meststoffennijverheid
- VEGROM/UNGREN: Belgische vereniging van groothandelaars in minerale meststoffen

De gids is bestemd voor alle bedrijven die in België actief zijn in de productie (fabricage en bulkblending), de distributie (invoer en handel), het vervoer en de opslag van minerale meststoffen voor gebruik in land- en tuinbouw.

De evaluatie van de gids door het Wetenschappelijk Comité gebeurt gelijktijdig met de evaluatie van de gids door de cel validatie gidsen van het FAVV, conform hetgeen is bepaald in artikel 9 van en in bijlage III bij het KB van 14 november 2003 betreffende autocontrole, meldingsplicht en traceerbaarheid.

Er wordt aan het Wetenschappelijk Comité gevraagd om:

- de in de gids beschreven sectoriële gevarenanalyse te evalueren;
- de in de gids beschreven analyses en bemonsteringen te evalueren.

2. AANBEVELINGEN

Deze gids omvat 12 hoofdstukken waarvan er één gewijd is aan de gevarenanalyse en drie aan de autocontrole tijdens respectievelijk de productie, de distributie en de menging (bulkblending).

De gids geeft een goed overzicht van de elementen die bij het opzetten van een autocontrolesysteem in aanmerking moeten worden genomen. Het Wetenschappelijk Comité meent echter dat dit beter zou moeten worden uitgewerkt en geïllustreerd met concrete voorbeelden.

Het Wetenschappelijk Comité geeft de volgende aanbevelingen:

Het Wetenschappelijk Comité raadt aan de bij de gids betrokken producten beter te omschrijven. Het is, bijvoorbeeld, niet duidelijk of ureum en stikstofmeststoffen die ureum bevatten of op basis van ureum zijn samengesteld binnen het toepassingsgebied vallen. In de definitie van minerale meststof (p. 27) staat "*...ureum en de condensatie- en associatieproducten ervan ... mogen bij afspraak als anorganische meststoffen worden aangeduid...*". Maar beschouwt de sector deze zo? Die meststoffen kunnen immers een fytotoxische chemische verbinding bevatten, nl. biureet. Het koninklijk besluit van 7 januari 1998 betreffende de handel in meststoffen, bodemverbeterende middelen en teeltsubstraten legt trouwens maximumgehalten vast voor biureet; die normen zouden in de gids vermeld moeten worden als de hierboven bedoelde meststoffen inderdaad onder het toepassingsgebied van de gids vallen. Het ware dan ook zinvol een lijst toe te voegen waarin de belangrijkste betreffende minerale meststoffen duidelijk zijn weergegeven.

Het Wetenschappelijk Comité stelt vast dat het gebruik van vulstoffen (gemalen kalksteen, gemalen dolomietsteen, ...) bij de fabricage van meststoffen niet aan bod komt. Die stoffen kunnen echter wel tot 50 - 60 % uitmaken van het gewicht van de meststoffen en kunnen een bron van verontreiniging zijn voor die meststoffen. Dit onderwerp zou dan ook moeten worden uitgewerkt.

In verband met het maximumgehalte aan cadmium in fosforzuurmeststoffen en in samengestelde meststoffen op basis van of met fosforzuurmeststoffen (p. 8) moet worden aangestipt dat hiervoor weldra een norm zal worden vastgelegd op Europees niveau.

Het Wetenschappelijk Comité meent ook dat dieper zou moeten worden ingegaan op de specifieke kenmerken van de productie, het vervoer en de opslag van vloeibare minerale meststoffen.

Het ware ook zinvol te verduidelijken wat wordt verstaan onder "herbewerking van de niet-conforme producten (punt 7.5)" en daarbij uit te leggen waarin de procedure bestaat en een voorbeeld te geven van een recyclingformule.

Gevarenanalyse (p. 9)

De gids vermeldt dat het gebruik van minerale meststoffen de voedselketen slechts in vrij geringe mate rechtstreeks beïnvloedt en dat het enige gevaar bestaat in een verontreiniging met ongewenst effect. Het Wetenschappelijk Comité meent dat het gebruik van minerale meststoffen een niet onaanzienlijke rechtstreekse invloed kan hebben op de voedselketen en dat het daarbij niet alleen om het gevaar voor verontreiniging gaat. Bij een fout in de samenstelling of overdosering van een element zou het geogoste plantaardige product van een teelt waaraan de meststof met foute samenstelling of overdosering werd toegediend als gevolg van het gebruik van die meststof bijvoorbeeld ongeschikt kunnen zijn voor menselijke consumptie. Zo zou spinazie een te hoog nitraatgehalte kunnen hebben als gevolg van het gebruik van een meststof die geen stikstof had mogen bevatten of waarin stikstof in een te hoge dosis voorkomt.

Verder meent het Wetenschappelijk Comité dat het begrip 'gevaar' het aspect 'plantengezondheid' moet dekken aangezien voor een aantal gewassen een risico voor fytotoxiciteit zou kunnen bestaan als gevolg van de toediening van een minerale meststof, alsook het aspect 'veiligheid van de voedselketen', aangezien een risico voor verontreiniging van de geogoste plantaardige producten zou kunnen bestaan als gevolg van de toediening van een minerale meststof, en zelfs het aspect 'diergezondheid' aangezien een risico zou kunnen bestaan voor de gezondheid van de dieren die weiden begrazen waarop minerale meststoffen werden toegediend of die ruwvoeder van dergelijke weiden zouden eten.

De voor de sector als relevant beschouwde gevaren zouden duidelijk moeten worden omschreven. Wat bijvoorbeeld chemische verontreinigingen betreft, staat het maximumgehalte aan cadmium in fosforzuurmeststoffen en in samengestelde meststoffen op basis van of met fosforzuurmeststoffen wel vermeld in punt 3.1.3, maar vindt men dit potentiële gevaar, 'eventuele verontreiniging met cadmium', niet specifiek terug in de paragraaf over de gevarenanalyse (punt 4), bij de grondstoffen. Dat zou nochtans wel het geval moeten zijn. Evenzo zou, indien de eerder gemaakte opmerking in verband met biureet van toepassing is, het potentiële gevaar 'eventuele verontreiniging met biureet' vermeld moeten zijn in de paragraaf over de gevarenanalyse, bij de productie. De andere zware metalen en andere eventuele chemische verontreinigingen moeten niet bij voorbaat als relevante potentiële gevaren worden beschouwd. Het Wetenschappelijk Comité meent ook dat de biologische gevaren, vanwege de aard van minerale meststoffen, niet bij voorbaat relevant zijn voor deze sector voor zover minerale meststoffen geen producten van dierlijke of plantaardige oorsprong bevatten (bijv. ontlijmde beendermeel niet begrepen in minerale meststoffen). Het Wetenschappelijk Comité vroeg zich ook af of het gevaar voor radioactieve verontreiniging van minerale meststoffen relevant is; het kwam tot de conclusie dat als dat gevaar mocht bestaan, het zeer gering zou zijn. De keuze om een bepaald gevaar wel of niet als relevant voor de sector in aanmerking te nemen zou nader moeten worden toegelicht.

Het Wetenschappelijk Comité meent dat naast het gevaar voor verontreiniging, overdosering van een nutriënt en foute etikettering de belangrijkste gevaren zijn waarop meststoffenproducenten bedacht moeten zijn en waarvoor zij beheersingsmaatregelen moeten toepassen. Als bijv. een meststof chloor bevat terwijl dat niet op het etiket is vermeld, kan dit problemen i.v.m. fytotoxiciteit opleveren voor een aantal gewassen waaraan de meststof zou worden toegediend. Een ander voorbeeld: als, zoals hierboven vermeld, een meststof een te grote dosis stikstof bevat, kan het geogoste plantaardige product van een aantal gewassen waaraan die stikstofmeststof zou zijn toegediend, het hoogste toegestane nitraatgehalte overschrijden.

Er wordt ook verwezen naar een bijlage 5 waarin drie voorbeelden van mogelijke gevaren worden uiteengezet. Het tweede hiervan betreft een eventuele verontreiniging met een vloeistof. In die paragraaf wordt alleen rekening gehouden met de mogelijkheid dat de meststof water opneemt. Het Wetenschappelijk Comité meent dat dit voorbeeld geen enkel gevaar illustreert dat betrekking heeft op voedselveiligheid of plantengezondheid of van diergezondheid, maar alleen op aspecten die verband houden met de handelskwaliteit van het product (bijv. opname in massa van het product, klontering van het product...). Dit tweede voorbeeld zou moeten worden weggelaten of eventueel aangepast als er gevaar bestaat voor verontreiniging van de meststoffen met andere vloeistoffen (bijv. koolwaterstoffen, bestrijdingsmiddelen...).

Bemonstering

Het Wetenschappelijk Comité stelt vast dat in de gids geen echt bemonsteringsplan voorkomt dat steunt op de gevarenanalyse. In samenhang met de autocontrole moeten echter analyses worden uitgevoerd om na te gaan of de vooraf als relevant herkende gevaren inderdaad goed worden beheerst.

In verband met de grondstoffencontrole (punt 7.2, pp. 12-13) vermeldt de gids papieren controles, visuele en fysisch-chemische controles die met gelijke frequentie moeten worden uitgevoerd "per geleverde partij". Er staat, zonder verdere toelichting: "*dit controlebeleid wordt volledig afgestemd op elke leverancier-productcombinatie en behelst de aard en de frequentie van de uit te voeren controles*". De gebruiker van de gids kan thans dus niet concreet weten waarin een controlebeleid voor grondstoffen bestaat. Daarom meent het Wetenschappelijk Comité dat duidelijk vermeld zou moeten worden welke controles moeten worden uitgevoerd (welke documenten/gegevens moeten worden nagekeken? waaruit bestaat de visuele controle? welke analyses moeten worden uitgevoerd?), met welke frequentie en op welke manier dat moet gebeuren. En dat voor elk van de grondstoffen

Zo wordt ook voor de eindproducten (punt 7.3, pp. 13-14) zonder meer vermeld: "*de aard en frequentie van deze controles zullen afhangen van het soort ... eindproduct ... en van de beheersing van het fabricageproces...*". Ook hier kan de gebruiker van de gids thans niet concreet weten waarin een controlebeleid voor eindproducten bestaat. Daarom meent het Wetenschappelijk Comité dat duidelijk vermeld zou moeten worden welke controles moeten worden uitgevoerd, met welke frequentie en op welke manier dat moet gebeuren. En dat voor de belangrijkste soorten van voortgebrachte minerale meststoffen.

De gids zou niet alleen dieper moeten ingaan op het controlebeleid, maar ook op de waarden (normen of richtwaarden, als er geen normen zijn) die moeten worden nageleefd om de veiligheid van de geproduceerde minerale meststoffen te garanderen, alsook op de preventieve maatregelen die genomen moeten worden om overschrijdingen te vermijden en op de corrigerende acties die genomen moeten worden bij overschrijding, en wel per afzonderlijk geval.

Voorbeeld: in verband met cadmium in fosforzuurmeststoffen of in samengestelde meststoffen op basis van of met fosforzuurmeststoffen:

- Om na te gaan of de geproduceerde minerale meststoffen voldoen aan de norm van 90 mg/kg P₂O₅, moet het cadmiumgehalte van de eindproducten worden gecontroleerd. Daarom dient er gespecificeerd te worden met welke frequentie en hoe die controles moeten worden uitgevoerd.
- Aangezien de bron van de verontreiniging in dit geval in de grondstoffen zou liggen, moet ook het cadmiumgehalte van de grondstoffen worden gecontroleerd. Daarom dient er gespecificeerd te worden met welke frequentie en hoe die controles moeten worden uitgevoerd. Er dient aangegeven te worden wat het maximumgehalte aan cadmium is waaraan grondstoffen moeten voldoen om,

rekening houdend met het productieproces, te vermijden dat het eindproduct de norm overschrijdt.

- Er dient beschreven te worden welke corrigerende acties moeten worden getroffen als een geproduceerde minerale meststof (eindproduct) een cadmiumgehalte heeft dat groter is dan de norm. Er is sprake van een recycling van het product. Het Wetenschappelijk Comité meent dat geen recycling mogelijk is als een eindproduct met zware metalen verontreinigd is.
- Er dient beschreven te worden welke corrigerende acties moeten worden getroffen als een grondstof een te hoog cadmiumgehalte heeft.
- Er dient aangegeven te worden welke preventieve maatregelen moeten worden toegepast om in de toekomst te vermijden dat een grondstof een te hoog cadmiumgehalte heeft en om in de toekomst te vermijden dat een eindproduct niet conform is.

Namens het Wetenschappelijk Comité,

Prof. Dr. Ir. A. Huyghebaert
Voorzitter

Brussel, 15/06/2007